

Наявність теоретичних і експериментальних завдань само по собі ще не робить навчання проблемним.

Завдання стає пізнавальною проблемою, якщо воно відповідає таким вимогам: вимагає роздумів над проблемою; викликає пізнавальний інтерес в учнів; опирається на попередній досвід і знання за принципом аперцепції [3].

Проблемне навчання розглядається як технологія розвиваючої освіти, спрямована на активне одержання учнями знань, формування прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку, творчості, виховання соціально значущих рис особистості. Проблемне навчання засноване на конструюванні творчих навчальних завдань, що стимулюють навчальний процес і підвищують загальну активність учнів. Воно формує пізнавальну спрямованість особистості, сприяє виробленню психологічної установки на подолання пізнавальних труднощів [2].

Центр тяжіння в проблемному навчанні переноситься на активність самого учня, вчитель опирається на розвиток його мислительних процесів, а не тільки на пам'ять і заучування матеріалу.

Отже, проблемне навчання являється основним засобом активізації розумової діяльності учнів, розвитку в них тяги до знань і бажання вчитися. Внаслідок чого відбувається збагачення професійними знаннями, уміннями, навичками, розвитком розумових здібностей. Одночасно воно є умовою творчих здібностей школярів.

Література:

1. Брушлінській А.В. Психологія мислення проблемного навчання / О.В. Брушлінській. – М.: Просвещение, 1983. – 230 с.
2. Топузов О. М. Технологія проблемного навчання географії на сучасному етапі / О.М Топузов // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць. – Слов'янськ: СДПУ, 2005. – С.141 – 147.
3. Топузов О. М. Формування проблеми та процес розв'язання навчальної задачі на уроках географії / О. М. Топузов // Рідна школа. – 2006. – № 9. – С. 42 – 44.

КОРОБОВ В.К.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ І ПРИНЦИПИ ВИВЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ (до викладання курсу «Теорія регіонального розвитку» студентам спеціальності «Географія»)

Тема, що стосується стратегії регіонального розвитку, посідає особливе місце у навчальному курсі «Теорія регіонального розвитку», який пропонується до вивчення студентам спеціальності «Географія». По-перше, вона має безпосереднє відношення до принципів планування

територій і є по суті ключовою у формуванні географічного способу мислення. По-друге, це надзвичайно актуальна практично-політична тема, бо вона розкриває основи регіональної політики, формує бачення перспектив практичного розвитку рідного краю. Поєднання наукових і політичних аспектів актуальності впливає на навчально-методичну значущість теми.

Мета статті – на основі новітніх методологічних та наукових праць українських вчених сформулювати методологічні основи і принципи вивчення студентами питання стратегії регіонального розвитку в навчальному курсі «Теорія регіонального розвитку».

Питання розробки стратегії регіонального розвитку розглядаються в роботах українських вчених - Мальчикової Д.С., Пилипенко І.О., Романюка С.А., Топчієва О.Г, Фісуна К.І. та ін..

Методологія стратегічного розвитку регіону спирається на передовий європейський досвід [1], в Україні таку методологію розробляють відомі експерти Анатолій Ткачук, Василь Кашевський, Олександр Врублевський [2]. Реалізована у Херсоні методологія, є скороченою та доопрацьованою версією Методології інтегрованого планування регіонального розвитку в Україні, яка була розроблена як частина Програми ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» для систематизації та покращення підходу до планування та імплементації регіонального розвитку.

Дуже важливо у викладанні курсу поєднувати теоретико-методологічний і практичний рівні дослідження (вивчення) предмету. Отже, перший принцип – максимальне наближення до практичних потреб Херсонського регіону, ретельне вивчення Стратегії регіонального розвитку Херсонської області до 2020 року, яка підготовлена Робочою групою Херсонської облдержадміністрації і подана до розгляду громадськості і далі – на сесію Херсонської обласної ради. Такий підхід спирається на парадигму акціоналізму у сучасній європейській науці, роботи відомого французького соціолога Алена Турена. Його підхід оснований на творчій, активній позиції дослідника, представника креативного класу, який не просто відсторонено спостерігає перебіг подій, а навпаки, втручається у процес, бере активну громадянську участь у суспільних трансформаціях, у проведенні реформ. Для українського суспільства, яке переживає постійні соціальні зміни, революції, ідея про активне втручання дослідника у соціальне життя, про соціальну інтервенцію органічна. «Соціологія, як і історія, змінюється разом з самою суспільною реальністю, - писав Ален Турен, - і мало-помалу звільняється від звернення до природи і сутності речей, по мірі того, як з'ясовується, що наше суспільне життя все більш прямо здійснюється і змінюється нашою працею, нашими соціальними конфліктами, культурними твореннями і політичними дебатами» [3, с.128].

Втілення даного принципу - «включеного» вивчення процесу стратегічного планування регіонального розвитку - втілюється в активній участі викладача і студентів у громадському житті: викладач курсу «теорія регіонального розвитку», декан і завідувач кафедри беруть участь у роботі Робочої групи Херсонської облдержадміністрації по розробці Стратегії регіонального розвитку Херсонської області до 2020 року; розробка цієї стратегії підтримана Проектом Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні», викладач має змогу давати студентам актуальну інформацію «з перших рук», обговорювати не тільки теоретичні, але й практичні питання розробки стратегії регіонального розвитку. З іншого боку, викладач має змогу залучити студентів, які вивчають методологію стратегічного планування регіонального розвитку, до активної участі у моніторингу розробки Стратегії, яку здійснює Асоціація регіональних центрів України, до складу якої входить Центр досліджень південноукраїнського прикордоння, громадська аналітична організація, створена при кафедрі соціально-економічної географії ХДУ.

Найважливішим методологічним принципом вивчення Стратегії регіонального розвитку є принцип системності, необхідно розглядати стратегію регіонального розвитку у взаємозв'язку із стратегією загальнодержавного розвитку, узгодженні із стратегіями розвитку інших, особливо – сусідніх регіонів, здійснювати у вивченні стратегії регіонального розвитку міждисциплінарний підхід, поєднувати знання і методи географії, економіки, соціології та ін. наук. Реалізація навчально-наукового принципу системності у вивченні теми поєднує системність у баченні предмету вивчення/дослідження і системність у інтеграції дослідницьких і освітніх методів, підходів різних наук.

Державна стратегія регіонального розвитку України до 2020 року конструється на основі європейських підходів до регіонального розвитку і передбачає створення усіма українськими регіонами власних стратегій розвитку до 2020 року, головна увага при цьому приділяється власним конкурентним перевагам регіонів, реальним перспективам їх розвитку.

Методологія стратегічного регіонального розвитку представляє собою творче поєднання основних компонентів розвитку - соціального, економічного та екологічного з міжгалузевими пріоритетами, і не є просто їх сумою.

Планування регіонального розвитку включає розробку аналітичного документу про стан соціально-економічного розвитку регіону, такий аналіз в нашому регіоні зроблено, і викладачі кафедри у викладанні курсу «Теорія регіонального розвитку» активно використовують матеріали і ідеї цього аналізу. Проведено SWOT-аналіз конкурентних переваг регіонального розвитку, визначено бачення розвитку і

стратегічних цілей. Цю частину плану ми називаємо Стратегічною платформою.

Важливим моментом є максимальне залучення до розробки стратегії регіонального розвитку усіх зацікавлених сторін: і адміністрації, самоврядування, бізнесу, університетів і громадянського суспільства, ЗМІ. Такий підхід є важливою умовою адекватності розробленої стратегії, її реалістичності, тобто можливості її виконання. Така консолідована суспільна участь у розробці стратегії передбачає прозорість і відкритість процесу, постійний моніторинг з боку ЗМІ, широких кіл громадськості, науковців і експертів. Важливо уникнути надмірної або зайвої політизації, маніпулятивного використання окремими регіональними групами розробки стратегії регіонального розвитку з метою досягнення свої егоїстичних, групових цілей.

Аналітична частина регіональної стратегії включає дані, які є квінтесенцією географічного підходу, основою спеціальності:

- географічне розташування;
- ландшафтні особливості рельєфу, характеристику ґрунтів та гідрологію;
- природно-ресурсний потенціал;
- кліматичні умови (температурний режим, опади, вологість повітря, вітри тощо);
- адміністративний поділ, місце в загальнодержавному розподілі праці;
- особливості соціально-економічного розвитку в динаміці за останні п'ять років;
- екологічну ситуацію на території регіону;
- політичну ситуацію;
- фінансово-бюджетну ситуацію;
- рівень життя населення та його ділову активність.

Тому розглядаючи відповідну тему, обов'язково зробити наголос на суспільному значенні географічної спеціальності, географічної науки.

Важливою методологічною передумовою дослідження/вивчення стратегічного регіонального планування є сучасна теорія центр-периферійної організації геопростору, яку розробляє на кафедрі соціально-економічної географії І.О.Пилипенко. Херсонщина – специфічний депресивний регіон, в якому склалися особливі диспропорції просторового розвитку і відносин із центром. «Геопросторова парадигма, як міждисциплінарна загальнонаукова методологія, - на думку І.Пилипенко (2015) дозволяє найповніше характеризувати системно-структурні, динамічні, функціональні аспекти виникнення і підтримання геопросторової неоднорідності і описати їх у контексті концепції «центр-периферія» [4; 33]. Такий підхід дає можливість розглянути і вивчити на лекціях і семінарах поляризацію

Херсонщини, і економічну і просторову, проаналізувати виникнення в регіоні нових урбаністичних ядер, побачити нові смисли і можливості у розвитку периферії.

На кафедрі соціально-економічної географії досліджується така важлива складова регіонального розвитку, як людський капітал, роль інтелектуальної складової регіонального розвитку. Активізація творчого класу, регіональної інтелектуальної еліти – важлива умова прискорення регіонального розвитку і важливий аспект стратегічного планування розвитку Херсонщини [5; 27-31].

Висновки: Головними принципами і методологічними основами вивчення студентами стратегії регіонального розвитку є такі: науковість (фундамент новітніх європейських досліджень), системність (системний підхід до предмету і до методів і підходів – соціальний, економічний чи екологічний), міждисциплінарність (поєднання парадигм і дослідницьких стратегій різних наук), тісний зв'язок із практикою, вивчення проблеми стратегічного планування регіонального розвитку у контексті теорії центр-периферійних відносин, з урахуванням сучасних теорій і показників розвитку людського капіталу; практична активна громадянська участь студентів у громадській роботі по розробці стратегії регіонального розвитку

Література:

1. Гвен Свінберн, Світовий Банк: Розробка місцевих стратегій економічного розвитку.-www.worldbank.org/urban/local/toolkit/pages/home.htm;
2. Mesopartner: Інструменти економічного розвитку www.mesopartner.com/services/tools/; ПРООН БіГ: Методологія комплексного планування місцевого розвитку. - www.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/en/home/library/poverty/methodology-for-integrated-local-development-planning-in-bosnia-; Агенція розвитку EDA: Інструменти планування та концепції www.edabl.org;
3. Турен А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии. — М.: Научный мир, 1998. — 204 с.
4. Ткачук А. Місцевий та регіональний розвиток. Участь громадян у місцевому розвитку. ІКЦ «Легальний статус», 2012; Ткачук А., Кашевський В., Врублевський О. Методологія планування регіонального розвитку в Україні. Короткий курс для учасників робочих груп з розробки стратегій (Текст у електронному вигляді надано Поліським фондом міжнародного і регіонального розвитку) ;
5. Пилипенко І.О. Суспільно-географічна периферія: концепція, параметризація і делімітація. Монографія. Херсон: Грінь Д.С., 2015.
6. Фісун К.А. Методологія програмування розвитку регіонів України. – Харків, 2007.

7. Коробов В.К. Активізація творчого класу Херсонщини як важливий напрямок стратегії регіонального розвитку // Творчий клас регіону: експертне бачення стратегії регіонального розвитку Херсонщини: Матеріали круглого столу (19 лист. 2014 р.). – Херсонський державний університет / Відп.ред. В.К.Коробов. – Херсон: Гілея, 2014. – С. 27-31;

КОРОБОВ В. К., КІМ І. Ю.

ГЕОГРАФІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЯПОНІЇ

У Японії можна вдало сумістити багато видів відпочинку: екскурсійну програму, пляжний відпочинок на острові Окінава, ділові тури (поїздки на численні виставки і семінари), відпочинок на гірськолижних і термальних курортах, поїздки з метою вивчення бойових мистецтв. Увагу привертає унікальна архітектура країни - всесвітньо відомий "Золотий Павільйон" в Кіото, Імператорський Палац, велика кількість унікальних храмів.

Японія - острівна держава в північно-західній частині Тихого океану, розташована поблизу узбережжя Східної Азії. Японія - порівняно невелика за площею країна. Держава знаходиться на островах Японського архіпелагу, а найбільшими з них є острови - Хонсю, Хоккайдо, Кюсю і Сікоку. Береги сильно порізані і в результаті цього утворилося безліч заток і бухт. Географічне положення Японії на схід від материка визначило друге ім'я країни - Країна вранішнього сонця. Японія відділена від материка Східно-Китайським, Японським і Охотським морями. На сході і південному сході країну омивають води Тихого океану. Між островами Хонсю, Сікоку і Кюсю розташоване Внутрішнє Японське море. Океан і моря омивають Японію мають для країни величезне значення, як джерело біологічних, мінеральних і енергетичних ресурсів. Зв'язок Японії з іншими країнами світу здійснюється морським шляхом. Країна розташована на стику материка Євразія і Тихого океану, знаходиться в центрі Азіатсько-Тихоокеанського регіону, завдяки цьому, перед Японією відкриваються великі можливості для участі країни в міжнародному поділі праці [3].

Японія - порівняно невелика за площею країна. Територія країни приблизно 367 тис. км. В даний час Японія офіційно ділиться на 47 адміністративних одиниць вищого рівня - префектури. Префектури об'єднані в систему тодофукен. З цього випливає, що система країни складається зі столичної префектури - Токіо, Хоккайдо, два міста мають статус префектур - Кіото та Осака, а так само сорока трьох префектур кен. У свою чергу, префектури діляться на менші адміністративні одиниці. Це округи Хоккайдо, особливі міста, певні указами уряду, і повіти. Округа, їх налічується 14, існують виключно в префектурі Хоккайдо. Для інших префектур одиницею поділу є повіт [1].